

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

A résztvevők az előbbieken ismertett 5 napirendi pont vitája mellett megismerkedtek a jágotini baromfigyár (termelési egyesülés), a Puscsa-Vogyica kertészeti, illetve konzervipari szov-

hozúzem tevékenységével és az ősi Kijevvel. Az ötnapos tanácskozás programjait a házigazdák nagy körültekintéssel, példamutatóan rendezték meg.

Marillai Vilmos

A TUDOMÁNY TERMELŐERŐVÉ VÁLÁSÁNAK FOLYAMATA A MEZŐGAZDASÁGBAN

A *Gazdálkodás* 1973. évi 9. számában jelent meg *Sárkány Pál* cikke a biológiai ipar kialakulásáról. Ennek alapján a MAE Agrárgazdasági Társaság Munkatani és Munkaerőgazdálkodási Szakosztályának rendezésében széles körű vita zajlott le — egyetemi tanárok és kutatók, szövetkezeti gazdák és ipari szakemberek bevonásával — a tudomány termelőerővé válásának mezőgazdasági sajátosságairól.

E szakértői vita leginkább közérdek-lődésre számot tartó tapasztalatait röviden a következőkben lehet összefoglalni.

A MEZŐGAZDASÁG TÁRSADALMI HELYE ÉS A FEJLESZTÉS

Az élelmiszer-termelés helye a társadalmi termelésben hazánk egyik alapvető gazdasági kérdése.

A mezőgazdaság helye — a jövőbeni elnevezéstől függetlenül — a legdinamikusabban fejlődő ágazatok között van.

Két nagy fejlesztési irányzat ütközik a világon egymással. Az egyik irányzat a mezőgazdaság külterjes fejlődéséből, új területeknek a mezőgazdasági termelésbe való bevonásából indul ki. A másik — ezzel végletesen ellentétes — irányzat szerint az emberiség szinte korlátlan élelmiszer-ellátása jóformán talaj nélkül is megoldható.

A hazai mezőgazdaság nagyobb távlata szempontjából a belterjes megoldás az egyetlen lehetőség, de az intenzifikálás mértéke — rövidebb időtáv mércéjével mérve — tökeigényesség függvénye, hosszabb időtávot tekintve pedig energiakérdés. Az energia a mezőgazdaság sorskérdése.

Ebben nem szabad terminológiai vitákat kezdeni. Mindenesetre olyan fogalmakat célszerű használni, amelyek jelzik a jövővel való elkötelezettségünket.

A BIOLÓGIAI TÉNYEZŐK MEGHATÁROZÓ SZEREPE

A hagyományos mezőgazdaság felbomlik, de nem egyszerűen az ipar egyik ágazata lesz, hanem új integráló erők a hagyományos ágazati kereteket átalakítják. A műveletek sorrendiségének biológiai kötöttségei viszont meghatározó jellegűek.

A legtöbb problematikus tényező biológiai, a legtöbb meglepetést a mezőgazdaság fejlődése szempontjából a biológia tartogatja. A műszaki fejlesztés sem egyszerűen korszerűbb technikát jelent. E tekintetben is megmarad a biológia elsődlegessége.

E fogalmakat átfogóan, rendszer-szemléletben kell kezelni.

„IPARSZERŰ” TERMELÉS

A mezőgazdaság minden területén közeledtünk az iparhoz. A szőlőtermelés területén például korábban a technológiai tényezők az időjárás (évjárat),

termőhelyi és fajtakérdéseknek voltak alárendelve. A helikopteres növényvédelem, a szüretelő kombájn alkalmazása, a tövenkénti rügyszám növelése következtében azonban az időjárás itt is kizsorul lassan a tényezők fontossági sorrendjének első helyéről.

Tulajdonképpen talán nem is iparosodásról, hanem automatizálásról van szó, és napirendre került a termelési bizonytalanság és ciklikusság felszámolása. A korszerű technológiákkal már 85–90%-os biztonsággal lehet termelni.

Kétségtelen, hogy az ipar megjelölés rangosabb. *Konfucse* is említi: a virágnak más az illata, ha más a neve. Az *ipar* szóval azonban a szervezettség valamilyen fejlettebb formáját is ki akarjuk fejezni. Mindenképpen érdemes is az új fogalmi rendszer szempontjából elemezni az ipar automatizált, kemizált területeit, hiszen megszűnt a mezőgazdaság kisüzemi jellege. De az ipar szó értelmét is újra kell esetleg értékelni. Túl tág értelmezésű ez a fogalom, melybe a vendéglátóipar is belefér.

Nemcsak az iparszerű mezőgazdaság kialakítása merülhet fel célként, hanem a „mezőgazdaságszerű” iparé is. Gondoljunk a mezőgazdaság legdinamikusabban fejlődő területeinek teljesítményeire.

Természetesen nem szabad egyenlőségi jelet tennünk az ipar és a város fogalma közé. A mezőgazdaság várható fejlődése pedig csak egyik tényezője a falu városiasodása folyamatának. A falunak mint munkahelynek is csak egyik tényezője lesz a mezőgazdaság.

KUTATÁS

A felgyülemelő új elemek, kibontakozó tendenciák korszakjelző fordulatként foghatók fel. A korszerű mezőgazdaságban a kutatás — az alapkutatást is beleértve — üzemi fejlesztési szektor. Egyre fontosabbá és főként elter-

jedtebbé válnak az alapkutatásból származó eredmények. Ezzel új tényező veszi át a fejlődés alapvető hordozójának szerepét.

A fejlődés magával hozza a kutatás „kisüzemi” jellegének megváltozását. A tudomány közvetlenül fog bekapcsolódni a termelésbe, így válik termelőerővé.

OKTATÁS

A mezőgazdaság a szakemberekkel legjobban ellátott ágazatok egyike lett, de ez a különlegesen kedvező ellátottság csak az eredményekben realizálódhat. Ezt a távlati fejlesztés szempontjából is mérlegelni kell.

Az oktatásfejlesztés tipikusan olyan terület, ahol figyelembe kell venni a nagy távlatú követelményeket. A képzésnek kell adnia számos, a mában hasznosítható, sőt a pályakezdet is segítő ismeretet, de olyan prespektivikus elemeket is kell nyújtania, amelyeknek gyakran felhasználási módjuk, sőt használhatóságuk is bizonytalan.

Az alaptudományok újabban annyit változnak, mint a szaktudományok. Ebben az új helyzetben egy-egy részterület alapos ismeretére támaszkodó készségfejlesztés az iskolai képzés célja. E koncepció a határterületekről annyi hozzáértést igényel, amennyi a változások érzékeléséhez szükséges, de ez a körülmény azt is magában foglalja, hogy a legtöbb változás a határterületeken várható.

A MEZŐGAZDASÁG ÉS AZ IPAR
ÚJ KAPCSOLATA

Az iparszerű mezőgazdasági termelést ma még nem az ipar serkenti.

A technika széles körű átalakulása kihat a nagyüzemek belső szervezetére is, azonban még lényegesebbek az iparral való kapcsolat szükségyszerűen új követelményei. Egy ideig még meg-

tudjuk oldani az új technológiákra való áttérést gépimport segítségével. A továbbfejlődéshez azonban új ipari bázisra van szükség. A nagyüzemi mezőgazdaság — a termelőerők és termelési viszonyok közötti összhang törvényszerűségeinél fogva — elemi erővel ki fogja ezt az új háttérrel kényszeríteni.

A „biológiai ipar” kialakulása tehát társadalmi szükségszerűség.

A FEJLŐDÉSI TENDENCIÁK VALÓSZÍNŰSÉGE

Hol a jövőkutatás határa? Nyilvánvalóan az a távlat jelenti az ésszerűségi határt, ami a beavatkozás szükségessége és lehetősége alapján határozható meg.

A tudományos sejtések, vagy felismerések meghatározzák ezt az időtávot. Tudnunk kell, hogy a jövő milyen elemét, milyen időtávra, milyen biztonsággal tervezhetjük. A műtrágya-szükséglet például hosszú távra is viszonylag nagy biztonsággal előre becsülhető. Semmitmondóak viszont az esetenként elkészülő részletes, távlati növényvédőszer-prognózisok, sőt minél részletesebbek, annál semmitmondóbbak. Egyes „tervezhetetlen” területek azonban törvényszerűen ilyenek. Ezért nem

az a logikus következtetés, hogy e területek miatt az egész jövőkutatás nélkülözi a valószínűségi esélyt. Ellenkezőleg, e törvényszerűségek jelentik azokat a fix pontokat, amelyeknek felismerése lehetővé teszi, hogy megtaláljuk a célszerű tervezési módszereket. A növényvédőszer-prognózisok lehetetlenülésének például az az oka, hogy 4—5 évenként új választék alkalmazása válik szükségessé a korszerű termelésben. Tervezhető tehát az a gyártási kapacitás, amely az új termékek mindenkori arányát ennek a törvényszerűségnek a felismerésével biztosítja.

Az extrapolált jövő-elemek logikai alapon történő összeillesztése valószínűségi sávok meghatározását teszi lehetővé. Üzemeink azonban nem érzékelik eléggé a műszaki haladást kikényszerítő erők hatását. A legkorszerűbb kukoricagépsor például 50 ezer dollár. Ez a konjunkturális világpiaci kukoricaár mellett 40 vagon termék ára, de üzemeink ilyen gépsorhoz csak 300 vagon termék árának megfelelő összegért jutnak. Érdemes lenne megvizsgálni, hogy az élő és a tárgyasult munka értékelése mennyiben segíti a perspektivikus megoldások gazdasági kényszerre válását.

Fekete György dr.

SZAKIRODALOM

DIMÉNY IMRE:

AZ ÁLLATTARTÁS GÉPESÍTÉSÉNEK ÖKONÓMIÁJA

(Akadémiai Kiadó, Bp. 1973. 248 oldal)

Két esztendeje sincs, hogy hasonló jellegű írás jelent meg a szerző tollából: *A gépésítés ökonómiája a mezőgaz-*

daságban címmel. A mondanivalójában, szemléletében egyaránt újszerű munka kritikai visszhangjából annak idején helyel-közzel bizonyos hiányérzet is csendült ki. Egyik-másik bíráló ugyanis kevesellette vagy rövidellette az állattartással foglalkozó fejezeteket. Nyilván ezekre a kifogásokra is válasz a most megjelent kötet, amely a fő állatfajok tartástechnológiáit a gazdaságosság oldaláról veszi szemügyre.

Olyan metodikával kellett megközelíteni a célt, amely összehangolja a tenyésztési, a műszaki és ökonómiai szempontokat, de úgy, hogy közben az egyetemes összefüggések sem sikkadhatnak el.